

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการศึกษา ความต่อนหนึ่งว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคลสังคมและบ้านเมือง ถ้าให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน พอเหมาะแก่กันทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถบำรุงรักษา ความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าไปโดยตลอด (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2538 : หน้าปก) การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้าน เศรษฐกิจสังคม การเมืองและวัฒนธรรมได้อย่างสมดุล ผลผลิตของระบบการศึกษา คือ การพัฒนา พลเมืองของประเทศให้สามารถปรับตัว แก้ไขปัญหาได้หลากหลาย ต่อการเปลี่ยนแปลง ไปตาม สภาพแวดล้อมของโลกอย่างรวดเร็ว และสามารถริเริ่มการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนประเทศให้พัฒนาและก้าวหน้าไปอย่างมีหลักการบนพื้นฐานของความเข้าใจในเหตุและผล ความถูกต้องความดีงามและความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือ การพัฒนาพลเมืองของประเทศใน 2 ด้าน คือ ด้านคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ที่มีปัญญา มีคุณธรรมและมีความสามารถบนพื้นฐานการพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป และในด้าน ความสามารถในการประกอบอาชีพหรือเป็นกำลังแรงงาน สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในอนาคต ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนา "คน" และ "คุณภาพของ คน" โดยเห็นว่าคนเป็นทั้งเหตุปัจจัยและผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 7)

การจัดการศึกษาในสมัยโบราณเริ่มต้นมาจากวัดและวัง ก่อนที่จะเริ่มตั้งโรงเรียนตาม อารยธรรมตะวันตก การศึกษาเอกชนมีแนวคิดที่เคยยึดถือมาแต่ดั้งเดิมว่า การศึกษาเป็นวิทยาทาน ซึ่งหลักการนี้ไม่สามารถใช้ในยุคปัจจุบันได้ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนใหม่ให้ชัดเจน คือ การศึกษา เป็นการลงทุนหากมองในแง่เศรษฐศาสตร์จะพบว่า แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็น การลงทุนที่จำเป็น เป็นการลงทุนที่ให้ผลดีที่สุดในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2532 : 1)

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาทุกระดับ คือ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยม และระดับอุดมศึกษามีการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งอยู่ภายใต้ระเบียบกฎหมายฉบับเดียวกันเหตุผลสำคัญที่มีการจัดการศึกษาในภาคเอกชนนั้น เพราะภาครัฐมีงบประมาณสนับสนุนจำกัด ประกอบกับจำนวนประชากรของประเทศได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว และความก้าวหน้าของวิทยาการด้านต่าง ๆ ได้พัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง การดำเนินงานสถานศึกษาของเอกชนในปัจจุบันอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาของเอกชน ส่วนใหญ่ดำเนินไปตามวิสัยทัศน์และปรัชญาความต้องการของเจ้าของกิจการและคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา

ในสังคมปัจจุบันการศึกษาภาคเอกชนถือว่าเป็นธุรกิจศึกษาอย่างหนึ่ง ที่ผู้เรียนสามารถจะเลือกเรียนในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และผู้ประกอบการก็สามารถหาผลประโยชน์จากการศึกษาได้เช่นเดียวกัน การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภาคเอกชน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการแบ่งเบาภาระของรัฐ แต่การศึกษาของภาคเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญาตรีก็มีปัญหา และอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความอิสระและความคล่องตัวในการบริหาร การจัดการของสถานศึกษาเอกชน ปัญหาสถานศึกษาเอกชนยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ปัญหาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และปัญหาเกี่ยวกับการลดลงของจำนวนนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 17-18)

การดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และต้องอยู่ภายใต้การบริหารของผู้บริหารซึ่งเป็นนักธุรกิจ และมีความรู้ในหลักการบริหารการศึกษาไม่เพียงพอ จึงทำให้การบริหารงานในโรงเรียนเป็นไปอย่างไม่มีระบบ ครู-อาจารย์โรงเรียนเอกชนไม่น้อยที่ต้องออกไปจากองค์การในลักษณะนี้ (พนม พงษ์ไพบูลย์. 2532 : 7) ถึงแม้ว่าระเบียบของกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่ และครูโรงเรียนเอกชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2529 ข้อที่ 3 จะระบุว่าผู้รับใบอนุญาตและครูตกลงจ่ายและรับเงินเดือนหรือค่าสอนไม่ต่ำกว่าอัตราที่ทางราชการกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2537 : 9) แต่ยังมีครูโรงเรียนเอกชนบางส่วนที่ต้องประสบกับสภาพที่ต้องรับเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิโดยการให้ครูทำสัญญา หรือตกลงว่าขอรับเงินเดือนตามที่โรงเรียนจ่ายให้เท่านั้น เพราะโรงเรียนเอกชนให้เหตุผลว่ามีนักเรียนน้อย (เรื่อง เจริญชัย. 2534 : 3)

ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน วิทยุ โสภณ สาร (2516 : 172) ได้เสนอไว้ว่า ทรัพยากรในการบริหารซึ่งประกอบด้วย 4 M' S คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และวิธีจัดการ (Management) ในปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้ คนนับว่าสำคัญที่สุดเนื่องจากว่า คน เป็นตัวการหรือผู้กระทำกร ถ้าคนไม่กระทำกรเสียแล้วเงินหรือ วัสดุ อุปกรณ์ ย่อมไม่เกิดประโยชน์หรือเกิดคุณค่าขึ้นมาได้ ผู้ปฏิบัติกรเป็นคนไม่มีความรู้ ขาดกำลัง ภาย กำลังสติปัญญา งานหรือกิจกรรมนั้นก็ล้มเหลว และ สมพงษ์ เกษมสิน (2519 : 219) ได้สรุปไว้ว่า ในบรรดาทรัพยากรการบริหารนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่นักวิชาการให้ความสนใจเสมอไม่ว่ายุคใดสมัยใด คือ คน หรือทรัพยากรมนุษย์นั่นเอง

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากบุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน จะเป็นผลให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาให้แก่งานที่ทำ ทั้งยังให้บุคลากรมีสัมพันธภาพอันดีกับบุคคลอื่นภายในหน่วยงาน บุคคลภายนอก ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่ต้องประสานงานกันอีกด้วย (รัตนา บูรพาทกุล. 2529 : 3) นอกจากนี้ จรัส โพธิ์จันทร์ (2536 : 1) ยังระบุว่า หากผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจโน้มเอียงไปทางบวก การปฏิบัติงานจะมีประสิทธิภาพสูง แต่หากโน้มเอียงไปทางลบการปฏิบัติงานจะมีประสิทธิภาพต่ำ การปฏิบัติงานในหน้าที่ก็จะเฉื่อยชาลง ดังนั้น ในการทำงานใด ๆ ก็ตามหากต้องการให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์แล้ว ควรจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในงาน ถ้าผู้ปฏิบัติงานเกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายแก่องค์กรหรือหน่วยงาน นอกจากจะทำให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพแล้วยังต้องสิ้นเปลืองเวลา เงิน ทรัพยากรและอื่น ๆ อีกมาก จากการศึกษาวิจัยของเกล็ดแก้ว รุ่งสือ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเปรียบเทียบสภาพความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเพศชายมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าเพศหญิงในทุก ๆ ด้าน และจากผลการวิจัยของปิยเทพ สกุลจาบ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ครู – อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันโดยครู อาจารย์ที่มีประสบการณ์ 6-10 ปี มีระดับ

ความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มอื่น

ดังนั้นจากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอน โรงเรียนเอกชน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเพศและประสบการณ์ในการทำงานว่าจะมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน และมีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด หรือไม่ เพื่อนำเสนอผลการศึกษาเสนอต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานของครูในโรงเรียนเอกชน เพื่อส่งผลให้การจัดการศึกษาเอกชนมีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ เฮอร์ซเบิร์ก (Frederic Herzberg) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุน ดังนี้

1. ปัจจัยกระตุ้น
 - 1.1 ความสำเร็จของงาน
 - 1.2 การได้รับความยอมรับนับถือ
 - 1.3 ลักษณะของงานที่ทำ
 - 1.4 ความรับผิดชอบในงาน
 - 1.5 ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน
2. ปัจจัยค้ำจุน
 - 2.1 การปกครองบังคับบัญชา

- 2.2 ความสัมพันธ์ของครูในหน่วยงาน
- 2.3 นโยบายและการบริหาร
- 2.4 ความเป็นอยู่ส่วนตัว
- 2.5 สภาพการทำงาน
- 2.6 สถานะของอาชีพ
- 2.7 ค่าตอบแทน
- 2.8 ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน

สมมุติฐานการวิจัย

1. ครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดร้อยเอ็ดมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศและประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ในปีการศึกษา 2544 รวม 21 โรงเรียน จำนวน 378 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากร จำนวน 378 คน โดยเทียบตารางสัดส่วนเครจซี่ และ มอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 190 คน วิธีสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

- 3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)
 - 3.1.1 เพศ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ไคแก่

3.1.1.1 เพศชาย

3.1.1.2 เพศหญิง

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1.2.1 ต่ำกว่า 5 ปี

3.1.2.2 5 ปี ขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ดังนี้

ด้านปัจจัยกระตุ้นประกอบด้วย

1. ความสำเร็จของงาน
2. การได้รับความยอมรับนับถือ
3. ลักษณะงานที่ทำ
4. ความรับผิดชอบในงาน
5. ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

ด้านปัจจัยค้ำจุน ประกอบด้วย

1. การปกครองบังคับบัญชา
2. ความสัมพันธ์ของครูในหน่วย
3. นโยบายและการบริหาร
4. ความเป็นอยู่ส่วนตัว
5. สภาพการทำงาน
6. สถานะการอาชีพ
7. ค่าตอบแทน
8. ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ระดับความคิดเห็นของครูสังกัดโรงเรียน เอกชน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีต่อการปฏิบัติงานที่ทำอยู่ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยค้ำจุน
2. ครู หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำการสอนในโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. โรงเรียนเอกชน หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดร้อยเอ็ด
4. ปัจจัยกระตุ้น หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจโดยตรงของครูโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดร้อยเอ็ด
5. ปัจจัยค้ำจุน หมายถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมซึ่งส่งผลให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้จัดการ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ดนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบการบริหารด้านบุคลากร อันจะส่งผลทำให้การบริหารด้านนี้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหาร การจัดการด้านอื่น ๆ สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์